

References

1. Akademichniy tlumachnyi slovnyk [Academic explanatory dictionary]. Retrieved from <http://sum.in.ua/>
2. Dolynnyi, Y. (2018). Realizatsiia systemy profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoho vykhovannia i sportu do reabilitatsiinoi roboty z ditmy z obmezhenymy fizychnymy mozhyvostiamy [Implementation of the system of professional training of future specialists in physical education and sports for rehabilitation work with children with disabilities]. In *Pedahohichni nauky. Kropyvnytskyi: RVV TsDPU im. V. Vinnichenko*, 161, 80-85. [In Ukrainian].
3. Dolynnyi, Y. (2017). Model systemy pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoho vykhovannia i sportu do reabilitatsiinoi roboty z ditmy z obmezhenymy fizychnymy mozhyvostiamy [Model of the system of preparation of future specialists in physical education and sports for rehabilitation work with children with disabilities]. In *Pedahohichniy chasopys Volyni: naukovyi zhurnal*, 4 (7), 100-109. [In Ukrainian].
4. Dolynnyi, Y. (2020). Pidhotovka fakhivtsiv z fizychnoho vykhovannia y sportu do profesiinoi diialnosti [Training of specialists in physical education and sports for professional activity]. In *Naukovyi zhurnal "Innovatsiina pedahohika" zareiestrovano Ministerstvom yustytsii Ukrainy*, 21(1), 203-207. [In Ukrainian].
5. Klarin, M. (1997). Innovatsii v obuchenii: metafory i modeli [Learning innovation: metaphors and models]. Moskva: Nauka, 223. [In Russian].
6. Metodychni rekomendatsii shchodo rozroblennia standartiv vyshchoi osvity [Methodical recommendations for the development of higher education standards]. Retrieved from <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/metodichni-rekomendacziyi.html>.
7. Myronchuk, N. (2014). Zavrshchennia profesiinoi pidhotovky suchasnoho fakhivtsia u systemi vyshchoi osvity [Tasks of professional training of a modern specialist in the system of higher education]. In *Andrahohichniy visnyk: Naukove elektronne periodychnne vydannia*, 5, 126-132. [In Ukrainian].
8. Miheev, V. (2006). Modelirovanie i metody teorii izmereniy v pedagogike [Modeling and methods of measurement theory in pedagogy]. Moskva: KomKniga, 200. [In Russian].
9. Sushchenko, L. (2003). Profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoho vykhovannia i sportu (teoretyko-metodolohichniy aspekt): monohrafiia. [Professional training of future specialists in physical education and sports (theoretical and methodological aspect): monograph]. Zaporozhye: ZSU, 442.
10. Chernilevskij, D. (2008). Pedagogika vishhoi shkoli: Pidruchnik [Higher school pedagogy: Textbook]. Vinnytsia: Ukraine University Press, 408.

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2021.3K(131).102

УДК 796.015.071:[159.955]:305

Хорошуха М. Ф.

Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна

Путров С. Ю.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна

Хохлов А. В.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗМІН ФУНКЦІЇ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД СПРЯМОВАНOSTІ ЇХ ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Розглянуто особливості специфічного впливу тренувальних навантажень різної спрямованості на організм юних спортсменів. В експерименті брали участь 75 дітей підліткового віку, які займалися різними видами спорту (група А – швидко-силові види спорту, група Б – види спорту на витривалість) та 30 учениць загальноосвітніх навчальних закладів, які не займалися спортом у віці 12–15 років. Описана методика проведення психофізіологічних досліджень у вивченні психічної функції мислення. Дається порівняльний аналіз змін показників зазначеної функції обстежуваних. Виявлено, що специфіка тренувального процесу накладає відбиток на характер змін функції мислення у юних спортсменок 12–15 років.

Ключові слова: психічні процеси, статевий диморфізм, функція логічного мислення, дослідження, спортсмени, учні, підлітковий вік.

Хорошуха М. Ф., Путров С. Ю., Хохлов А. В. Гендерные особенности изменений функции логического мышления у юных спортсменов в зависимости от направленности их тренировочного процесса. Рассмотрены особенности специфического воздействия тренировочных нагрузок различной направленности на организм юных спортсменок. В эксперименте принимали участие 75 девушек подросткового возраста, занимающихся разными видами спорта (группа А – скоростно-силовые виды спорта, группа Б – виды спорта на выносливость) и 30 учениц общеобразовательных учебных заведений, незанимающихся спортом в возрасте 12–15 лет. Описана методика проведения психофизиологических исследований в изучении психической функции мышления. Дается сравнительный анализ изменений показателей упомянутой функции обследуемых. Установлено, что специфика тренировочного процесса отражается на характере изменений функции мышления у юных спортсменок 12–15 лет.

Ключевые слова: психические процессы, половой диморфизм, функция логического мышления, исследования, спортсмены, учащиеся, подростковый возраст.

Khoroshukha M., Putrov S., Khochlov A. Gender peculiarities of changes in logical thinking functions in young athletes depending on a directionality of their training process. The peculiarities of the specific influence of training loads of different directionality on the body of young athletes have been considered. The research was conducted on the basis of Brovary Higher School of Physical Education. The experiment involved 75 teenage girls who took sports (group A-speed and power sports; track and field (100 and 200m running, jumping, shot put and discus throwing), freestyle wrestling; group B-endurance sports; skiing, track and field (800m, 1500m and 3000m), swimming (200, 400, 800m), and 30 students of the general educational institution № 3 in Brovary, who did not go for sports at the age of 12-15 years. The methodology of performing psychophysiological research in the study of a memory mental function was described. A comparative analysis of changes in indicators of the specified function in examinees is given.

The results of research the study indicate that the training process directionality has a specific impact on the development of logical thinking function in athletes. Thus, the indicators of the specified mental function are significantly higher in the representatives of sports, which mainly develop the quality of endurance, compared to speed and power sports.

It was also established that the factor of sexual dimorphism does not make significant adjustments in the specifics of changes in the indicators of logical thinking function. Although there were differences between teenage athletes of different genders according to the analysis of psychophysiological indicators, they had only quantitative character. Adolescents of different sexes who are engaged in swimming have the highest level of development of mental thinking function. There fore the foregoing gives reasonable grounds to believe that the specifics of the training process, its directionality equally influence the nature of changes in the mentioned mental function of adolescents, regardless of their sexual identity.

Key words: psychic processes, sexual dimorphism, logical thinking function, research, athletes, students, adolescence.

Постановка проблеми. Відомо, що головними процесами пізнавальної та інтелектуальної (розумової) діяльності спортсмена в більшості видів спорту є функції уваги, пам'яті та мислення. Можна вважати, що функція мислення подібно до функцій уваги та пам'яті (запам'ятовування, збереження і відтворення інформації) є активним процесом [5, 6, 7, 8], а тому вище згадана психічна функція може змінюватись під впливом тренувань різної спрямованості.

Одним з висновків проведених нами попередніх досліджень, в яких приймали участь юні спортсмени (хлопці 13–16 років), є встановлення факту специфічності впливу тренувань різної спрямованості на розвиток вище зазначеної функції [3]. Однак, ми не знайшли робіт, які б стосувалися вивчення впливу різного види спортивних тренувань на розвиток функції мислення підлітків з урахуванням статевого диморфізму. А тому висвітлене спонукало нас до проведення серій досліджень з вивчення даної проблеми у юних спортсменок.

Мета дослідження – виявити можливість специфічного впливу тренувальних навантажень різної спрямованості на показники функції мислення у юних спортсменок 12–15 років.

Завдання роботи – провести порівняльний аналіз показників кількісної оцінки функції мислення у підлітків, які спеціалізуються у різних видах спорту.

Методи та організація дослідження:

- аналіз наукової та науково-методичної літератури з проблем дослідження основних властивостей ВНД та психічних функцій людини;

- психофізіологічне дослідження;

- методи статистики.

Методика проведення. Для оцінки індивідуальних особливостей *логічного мислення* використовували методику «числові ряди», запропоновану М. В. Макаренком [1] у нашій модифікації [4].

Обстежуваному пред'являлись бланки з пропущеними числами в рядках. Він повинен правильно підібрати числа, які повинні доповнити ряд чисел. На виконання цього завдання відводилося 10 хвилин.

Підраховували кількість похибок (КПо) обстежуваного за весь період роботи. За результатами виконання завдання давали оцінку стану «мислення» індивіда в умовних балах.

Дослідження проводилися на базі Броварського вищого училища фізичної культури. Під нашим спостереженням перебували юні спортсменки 12–15 років (n=75), які за спрямованістю тренувального процесу [згідно класифікації видів спорту за О. Г. Дембо (1980)] були розподілені на дві експериментальні групи: група А – види спорту швидкісно-силового характеру: легка атлетика (біг на 100 м, стрибки, штовхання ядра і метання диска), вільна боротьба; група Б – види спорту, що переважно розвивають якість витривалості: лижний спорт, легка атлетика (біг на 800, 1500 і 3000 м), плавання (200, 400 і 800 м). Контрольну групу (група К) склали учениці-однолітки, які не займалися спортом Броварського загальноосвітнього навчального закладу (ЗНЗ) № 3 (n=30).

Оцінка результатів дослідження проводилася за даними порівняльного аналізу першого і другого (через рік) періодів обстеження спортсменів за такою схемою: окремо по кожному виду спорту, окремо по групах спортсменів згідно класифікації видів спорту за А. Г. Дембо, а також проведення порівняльного аналізу з контрольною групою.

Результати досліджень та їх обговорення. Як свідчать результати дослідження *функції логічного мислення* у юних спортсменок, що переважно розвивають швидкісно-силові якості (табл. 1), зміни показників функцій логічного мислення не мали статистично вірогідної різниці ($P > 0,05$), хоча простежується тенденція до покращання цієї функції за даними зменшення кількості похибок.

Таблиця 1

Показники функції мислення дівчат-підліток видів спорту швидкісно-силового характеру, $\bar{X} \pm m$

Періоди	(n)	Функція мислення	
		Кількість помилок, од.	Оцінка функції, бали
Борчині			
I	(12)	7,1 ± 0,79	0,8 ± 0,32
II	(12)	6,6 ± 0,62	0,7 ± 0,22
–	t	0,50	0,26
–	P	> 0,05	> 0,05
Легкоатлетки			
I	(24)	5,4 ± 0,51	1,2 ± 0,21
II	(24)	5,4 ± 0,57	1,4 ± 0,25
–	t	0,00	0,61
–	P	> 0,05	> 0,05

У юних лижниць та легкоатлеток – представниць видів спорту на витривалість (табл. 2) зміни показника КПо були недостовірними, хоча як і у разі обстеження спортсменок групи А, явно простежувалася тенденція до покращання функції мислення.

Звертає на себе увагу той факт, що на відміну від інших видів спорту у юних плавчинь як цієї групи (група Б – види спорту на витривалість), так і попередньої (група А – швидкісно-силові види спорту), реєструвалося статистично достовірне ($t = 4,33$ при $P < 0,001$) покращання зазначеної функції за даними зниження кількості допущених помилок.

Таблиця 2

Показники функції мислення дівчат-підліток видів спорту на витривалість, $\bar{X} \pm m$

Періоди	(n)	Функція мислення	
		Кількість помилок, од.	Оцінка функції, бали
Лижниці			
I	(12)	4,4 ± 0,42	1,8 ± 0,27
II	(12)	3,8 ± 0,30	2,3 ± 0,25
–	t	1,16	1,36
–	P	> 0,05	> 0,05
Легкоатлетки			
I	(13)	5,1 ± 0,49	1,4 ± 0,27
II	(11)	4,0 ± 0,59	2,3 ± 0,38
–	t	1,43	1,93
–	P	> 0,05	> 0,05
Плавчині			
I	(22)	3,1 ± 0,41	3,0 ± 0,35
II	(20)	1,0 ± 0,26	5,0 ± 0,26
–	t	4,33	4,59
–	P	< 0,001	< 0,001

У представниць контрольної групи – учениць ЗНЗ, які не займалися спортом (табл. 3), як і очікувалося, за даними повторного (через рік) обстеження реєструвався недостовірний ($P > 0,05$) характер змін показника КПо, що характеризує функцію логічного мислення.

Таблиця 3

Показники функції мислення дівчат-підліток, які не займаються спортом, $\bar{X} \pm m$

Періоди	(n)	Функція мислення	
		Кількість помилок, од.	Оцінка функції, бали
I	(30)	4,6 ± 0,47	2,0 ± 0,31
II	(24)	4,6 ± 0,59	2,1 ± 0,41
–	t	0,00	0,09
–	P	> 0,05	> 0,05

В одній із робіт Л. П. Сергієнка [2] приводяться дані, що вказують на можливість використання генетичних маркерів груп крові у проведенні спортивного відбору на підставі визначених ним асоціативних взаємозв'язків між психічними властивостями людини (на прикладі уваги і мислення), з одного боку, та групами крові, – з іншого. Автор приходить до висновку, що люди з АВ(IV) групою крові мають найбільшу схильність до високого розвитку мислення.

На нашу думку, питання щодо можливості чи неможливості використання серологічних маркерів груп крові в генетичному прогнозуванні розвитку такої психічної властивості людини, як мислення, є дискусійним і потребує подальших досліджень в цьому напрямі.

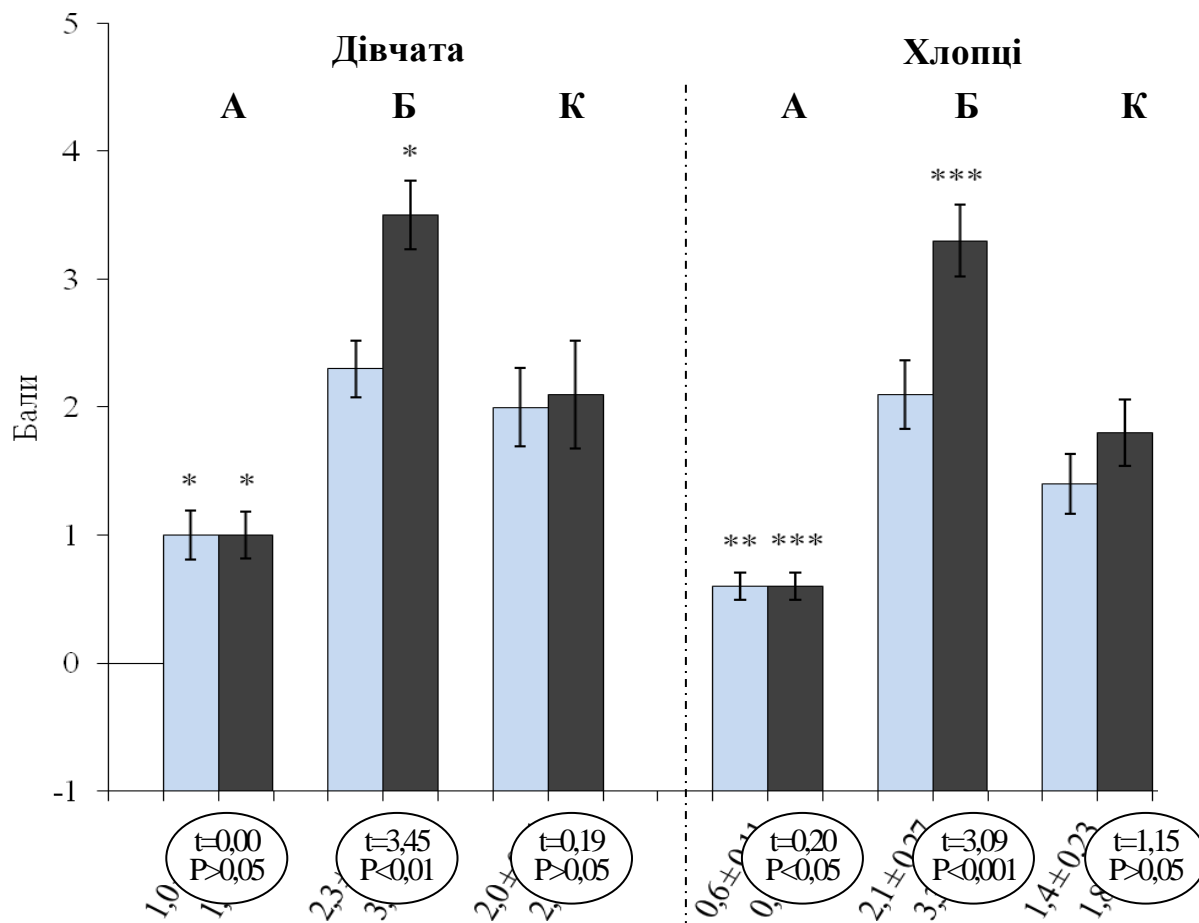
За даними наших спостережень [3], що ґрунтувалися на визначенні груп крові у викладачів точних дисциплін, які працювали у загальноосвітніх закладах та закладах вищої освіти різного рівня акредитації (в анкетованих опитуваннях прийняло участь 713 осіб, які були мешканцями 20 областей України, в тому числі, Автономної республіки Крим і м. Києва, а також Білорусі, Молдови та Російської Федерації) можна вважати, що найбільшу схильність до високого розвитку логічного мислення мали люди з А(II) групою крові, відповідно, найменшу з АВ(IV) групою.

Порівняльний аналіз лонгітудинальних змін логічного мислення у дівчат і хлопців (рис.) показує що, серед усіх обстежуваних (спортсменів і неспортсменів) достовірно найкращі значення психічної функції реєструвалися у представників видів спорту на витривалість. А серед останніх – спортсменів, які розвивали якість витривалості – у плавців. При цьому, між хлопцями і дівчатами усіх трьох груп не виявлено істотних відмінностей в значеннях даної функції як за даними першого, так і другого періодів дослідження ($P > 0,05$). А тому, можна вважати, що характер змін властивості логічного мислення у юних спортсменів (хлопці та дівчата) обумовлений спрямованістю тренувального процесу і в меншій мірі гендерними особливостями.

Висновки

1. Незважаючи на те, що функція мислення, як і решта інших психічних функцій (сприйняття, увага, пам'ять) характеризуються вираженою генетичною спадковістю і, згідно з уявленнями самого І. П. Павлова, слабо підлягають корекції засобами фізичного виховання вважаємо, що спрямованість тренувального процесу конкретно спеціалізує особливості розвитку даної функції. Так, під впливом фізичних навантажень на витривалість відмічається покращання функції логічного мислення, тоді як під впливом навантажень швидкісно-силового характеру спостерігаються несуттєві зміни середніх значень згаданої функції. Найвищий рівень розвитку психічної функції мислення мають підлітки різної статі, які займаються плаванням.

2. Питання щодо можливості чи неможливості використання серологічних маркерів груп крові в генетичному прогнозуванні розвитку функції мислення є дискусійним. На нашу думку, найбільшу схильність до високого розвитку логічного мислення мають люди з А(II) групою крові, відповідно, найменшу з АВ(IV) групою.



Достовірність відмінностей з контрольною групою: * $P < 0,05$; ** $P < 0,01$; *** $P < 0,001$.

Рис. Порівняльний аналіз лонгітюдальних змін логічного мислення (бали) юних спортсменів (дівчат і хлопців) підліткового віку, що переважно розвивають швидкісно-силові якості (група А), якість витривалості (група Б) та їх однолітків – учнів ЗНЗ, які не займаються спортом (група К) за даними першого (□) і другого (■) періодів дослідження

Перспективи використання результатів дослідження. Вважаємо, що результати наших досліджень мають важливе значення для вирішення питання щодо встановлення факту специфічності впливу тренувальних навантажень різної спрямованості на особливості змін показників, що характеризують функцію мислення юних спортсменів незалежно від їх гендерних особливостей. Подальші дослідження передбачається провести у напрямку вивчення впливу занять різними видами спорту на розумову працездатність та успішність навчання юних спортсменок.

Література

1. Макаренко Н. В. Теоретические основы и / Н. В. Макаренко // НИИ проблем военной медицины Украинской военной методики профессионального психофизиологического отбора военных специалистов медицинской академии. – К., 1996. – 366 с.
2. Сергієнко Л. П. Актуальні психологічні проблеми спортивного відбору / Л. П. Сергієнко // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Вип. 44. Серія : педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : Збірник. – Чернігів : ЧДПУ, 2007. – № 44. – С. 99–105.
3. Хорошуха М. Ф. Особливості генетичного прогнозування розвитку психічних ознак людини (на прикладі мислення) (повідомлення перше) / М. Ф. Хорошуха // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. "Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)": зб. наук. пр. / за ред. Г. М. Арзютова. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 11. – С. 469–473.
4. Хорошуха М. Ф. Основи здоров'я юних спортсменів : монографія / Михайло Федорович Хорошуха ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К.: НУБіП України, 2014. – 722 с.
5. Alkon D. B. Learning and memory / D. B. Alkon, D. G. Airioral, M. F. Bear, I. Black, T. I. Carev et al. // Brain Pas. Rev. – 1991. – V. 16, № 2. – P. 193–220.
6. Bjorklund David F. Organization versus item effects of an elaborated knowledge base on children's memory / David F. Bjorklund, Barbara R. Bjorklund // Brit. J. Educat. Psychol. – 1985. – V. 3. – P. 185–212.
7. Eric R. Kandel. Initial steps toward a molecular biology of long – term memory / R. Kandel Eric, Philip Goelet, Vincent Castellucci, Piergiorgio Montarolo, Nicholas Dale and Sam Schacher // Molecular Biology in Physiology. Editor Shu Chien. Raven Press. New York. – 1987. – P. 119–147.
8. Wayner M. J. Spinal synaptic delay in young and aged rats / M. J. Wayner, R. Emmers // Amer. J. Physiol. . – 1958. – V.

194. – P. 403–405.

References

1. Makarenko N. V. Teoreticheskiye osnovy y / N. V. Makarenko // NYY problem voennoj medycyny Ukraynskoj voenno-metodyky professional'nogho psikhofyzyologhicheskogho otbora voennykh spetsyalystov medycynskoj akademyy. – K., 1996. – 366 s.
2. Serghijenko L. P. Aktualjni psikhologhichni problemy sportyvnoho vidboru / L. P. Serghijenko // Visnyk Chernihivskogho derzhavnogho pedaghoghichnogho universytetu imeni T. Gh. Shevchenka. Vyp. 44. Serija : pedaghoghichni nauky. Fizychno vykhovannjam ta sport : Zbirnyk. – Chernihiv : ChDPU, 2007. – # 44. – S. 99–105.
3. Khoroshukha M. F. Osoblyvosti ghenetychnogho proghnozuvannja rozvytku psikhichnykh oznak ljudy (na prykladi myslennja) (povidomlennja pershe) / M. F. Khoroshukha // Naukovyj chasopys Nacional'nogho pedaghoghichnogho universytetu imeni M. P. Dragomanova. Serija # 15. "Naukovo-pedaghoghichni problemy fizychnoji kuljтуры (fizychna kuljtura i sport)" : zb. nauk. pr. / za red. Gh. M. Arzjutova. – K. : Vyd-vo NPU imeni M. P. Dragomanova, 2011. – Vyp. 11. – S. 469–473.
4. Khoroshukha M. F. Osnovy zdorov'ja junykh sportsmeniv : monohrafija / Mykhajlo Fedorovykh Khoroshukha ; Nac. ped. un-t imeni M. P. Dragomanova. – K. : NUBiP Ukrainy, 2014. – 722 s.
5. Alkon D. B. Learning and memory / D. B. Alkon, D. G. Airioral, M. F. Bear, I. Black, T. I. Carev et al. // Brain Pas. Rev. – 1991. – V. 16, № 2. – P. 193–220.
6. Bjorklund David F. Organization versus item effects of an elaborated knowledge base on children's memory / David F. Bjorklund, Barbara R. Bjorklund // Brit. J. Educat. Psychol. – 1985. – V. 3. – P. 185–212.
7. Eric R. Kandel. Initial steps toward a molecular biology of long – term memory / R. Kandel Eric, Philip Goelet, Vincent Castellucci, Piergiorgio Montarolo, Nicholas Dale and Sam Schacher // Molecular Biology in Physiology. Editor Shu Chien. Raven Press. New York. – 1987. – P. 119–147.
8. Wayner M. J. Spinal synaptic delay in young and aged rats / M. J. Wayner, R. Emmers // Amer. J. Physiol. . – 1958. – V. 194. – P. 403–405.

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2021.3K(131).103
УДК 796.5:004] (100)

Хотієнко С. В.,
старший викладач кафедри фізичного виховання та спорту факультету медичних технологій
діагностики та реабілітації,
Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара; м. Дніпро

ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК СФЕРИ РЕКРЕАЦІЇ ТА ІНДУСТРІЮ ТУРИЗМУ

Розглядаються трансформації, які виникають в індустрії дозвілля, в результаті впровадження цифрових технологій, виявлено та проаналізовано актуальні тенденції, які є наслідком цифровізації соціального середовища.

У дослідженні використовувалося два підходи до вивчення термінологічної проблеми даної теми. Завдяки використанню в дослідженні соціологічного методу аналізу того, що відбувається, було з'ясовано як формуються нові тенденції в способі життя, смаки сучасної людини, у функціонуванні оздоровчої медицини, в індустрії туризму, спорту, а також розваг.

Охарактеризовано проблему гуманітарного характеру, яка формується під впливом цифрових технологій, в сфері рекреації-редукція, розуміння значимості інформації та, як наслідок, інформаційна безвідповідальність.

Детально описана проблема можливості широкого поширення інформації, в тому числі обміну враженнями і впливом на смаки, за допомогою мережевих комунікацій, які сприяє формуванню моди на незвичайні види практик в області дозвілля.

У статті було зроблено висновок, що такі соціологічні показники, як соціальна нерівність і соціальна девіація, потрібно розглядати під іншим кутом внаслідок впливу цифрових технологій в наш час.

Ключові слова: цифрова економіка, рекреація, туризм, соціальна девіація.

Хотієнко С. В. Внедрение и влияние цифровых технологий на развитие сферы рекреации и индустрии туризма. В статье уделено внимание проблеме влияния цифровых технологий на сферу рекреации и туризма. Рассматриваются трансформации, которые возникают в индустрии досуга, в результате внедрения цифровых технологий, выявлено и проанализировано актуальные тенденции, которые являются следствием цифровизации социальной среды.

В исследовании использовалось два подхода к изучению терминологической проблемы данной темы. Благодаря использованию в исследовании социологического метода анализа происходящего, было выяснено как формируются новые тенденции в образе жизни, вкусах современного человека, в функционировании оздоровительной медицины, в индустрии туризма, спорта, а также развлечений.

Охарактеризовано проблему гуманитарного характера, которая формируется под влиянием цифровых технологий, в сфере рекреации-редукция, понимание значимости информации и, как следствие, информационная безответственность.

Подробно описана проблема возможности широкого распространения информации, в том числе обмена впечатлениями и влиянием на вкусы, с помощью сетевых коммуникаций, которые способствует формированию моды на